

Kálmán Judit:
Az argentin átmeneti közfoglalkoztatást nyújtó programok tanulságai¹
(Kivonat)

Az írás az argentin 'Trabajador' és 'Jefes de Hogar' közfoglalkoztatási programok tapasztalatait foglalja össze. Tárgyalja a programok társadalmi-, és gazdasági környezetének főbb momentumait, a célkitűzéseket, a megvalósítás legfontosabb elemeit, a lebonyolítás sajátosságait, valamint a programok eredményeiről készült értékeléseket.²

Az első, rövidtávú közfoglalkoztatást nyújtó Trabajador programok egy szélesebb körű munkaerőpiaci reform keretében, az 1995-96-os nagyon súlyos gazdasági válság kihívásaira válaszoltak. Az egyre növekvő munkanélküliség és szegénység eredményeként a legszegényebb, legalsó decilisbe tartozók 40%-a vált munkanélkülivé. A közfoglalkoztatási program elsősorban az ellátásban nem részesülőknél kínált alacsony bérű, képzettséget nem igénylő munkát kisléptékű helyi fejlesztésű projekteken. A fő szűrőt a céllal összhangban az alacsony bér jelentette, s hogy a célzást javítsák a későbbiekben még csökkentették is az elérhető béreket a legszegényebb 10 % által átlagosan megkeresett bér 2/3-ára. Az önszelektív mechanizmust területi szempontok egészítették ki: csak a legszegényebb települések és kerületek önkormányzatai pályázhattak.

Az irányítást ellátó minisztérium összeállított egy „étlapot” az elfogadható projektekből, részt vállalt a feltételek biztosításából, megállapította a program működtetésének a legfontosabb kritériumait, instrukciókat nyújtott a kiválasztáshoz, az értékeléshez és a monitoringhoz. Pályázhattak önkormányzatok, civil szervezetek, központi ügynökségek és magáncégek is. A programok finanszírozása alapvetően a kormány feladata volt, de a források között a későbbiekben a Világbank támogatása is megjelent. A részt vevő önkormányzatok a nem bér jellegű projektköltségek egy részét maguk finanszírozták. A nemzetközileg elfogadott módszertannal készült értékelések szerint a program a legjobban célzott programok egyike volt, a résztvevők nettó jövedelme átlagosan 26%-kal, a legszegényebbeké pedig 75%-kal nőtt. A program nagyjából 700 ezer új állást teremtett az ország településeinek 85%-án. A program a válság ismételt erősödése, és a felhasználható források beszűkülése miatt 1999-től egyre kevesebbet ért el.

¹ A keretes írás a Munkaerőpiaci Tükör Nemzetközi tapasztalatokat összefoglaló tanulmányát egészíti ki.
http://econ.core.hu/file/download/mt_2014_hun/kozelkep_12.pdf

² A szerző az írásban a rendelkezésére álló szakirodalom megállapításait foglalta össze.

2002 - 2009 között, a kibontakozó társadalmi problémákra válaszolt, a „befogadó társadalom” jegyében megvalósított Jefes de Hogar. A programba bekerült szegény háztartások munkanélküli háztartásfői 4-6 hónapon keresztül minimálbér alatti pénzügyi támogatást kaptak, ha képzésben, vagy napi 4-6 óra közösségi munkában vettek részt és iskoláztatták, illetve egészségügyi vizsgálatokra vitték gyermekeiket. A résztvevőket aszerint válogatták csoportokba, hogy kik azok, akiknek nagyobb esélyük van az elhelyezkedésre, illetve kik azok, akiknek hosszú távú szociális védőhálóra van szüksége. A foglalkoztatás célja ez esetben közösségi szolgáltatások biztosítása volt, ezért a nők részvételi aránya 70%-ot ért el, és az önkormányzatok fontosabb szerephez jutottak, mint a korábbi, infrastruktúrafejlesztésre irányuló programnál.

Ez a program rövid idő alatt kiterjedtebbé vált, mint az elődje, kétmillióan, az aktív munkaerő 15%-a vett részt benne. A Jefes a rászorulóknak széles körét fogta át, és jól osztotta szét a támogatásokat. (Bár a kiterjedt, 50%-os feketemunka mellett a szegények jövedelméről a kormányzat nem rendelkezik pontos statisztikával.) Hibái abból származtak, hogy egyszerre próbált megoldás találni a szegénységre és a munkanélküliségre, ráadásul nagyon egyenlőtlen helyi kapacitások segítettek, vagy nehezítették a program megvalósítását. A megfelelő módszertannal készült értékelések szerint a program rövid távon csökkentette az aggregált munkanélküliséget, a résztvevők mintegy 10%-át a program léte mentette meg a végletes mélyszegénységbe csúszástól. Az értékelések szerint ugyanakkor a programnak több, hosszú távú negatív hatása is volt: Sokan azok közül is bekerültek a programba akik nem feleltek meg a feltételeknek, és a résztvevők többségénél alacsony produktivitást tapasztaltak. A növekedésre gyakorolt pozitív hatást is megkérdőjelezték, megfigyelések szerint a résztvevő háztartások fogyasztása hosszú távon nem emelkedett. Ráadásul kialakult egyfajta függőség is a programtól, ez pedig forrása lehet a programot működtető politikusok népszerűségének, ami ezzel politikai érdekek kiszolgálójává válhat.

A kivonatot a BM KVHÁT Statisztikai, Elemzési és Adatszolgáltatási Osztálya készítette.

Budapest, 2015. szeptember